

FØLLES HISTORIE 5: FØLLE EFTER 1970

Vilfred Friborg Hansen, skrevet 2001, med enkelte senere tilføjelser

Min "Følles Historie" er delt i fem kapitler, hvoraf dette er det sidste. Indholdet af de tidligere kapitler, der findes hver for sig i særskilte artikler på hjemmesiden, er:

Kapitel 1: "Følle til og med udskiftningen i 1782", s. 1 - 14

Kapitel 2: "Gårdene i Følle og deres beboere, før og nu", s. 15 - 53

Kapitel 3: "Følle efter udskiftningen, til 1970", s. 54 - 133

Kapitel 4: "Gaderne og husene i Følle", s. 134 - 217

INDHOLD af dette afsluttende kapitel 5 om Følles historie efter 1970:

Kommunalreformen 1970

Lerbakken

Kloakering

Motortrafikvejen

Borgerforeningen

Følle Bystævne

Tilflytterne

Kommuneplan 2001. Fremtiden

Udviklingen i Følle havde endnu i 1930'erne været præget af fremgang. Forskolen var kommet til i 1925. Købmandsgården var stadigvæk en blomstrende forretning, smedjen var stadigvæk et stort foretagende. For landbruget var 30'erne ikke en blomstrende periode, men de gamle gårde var der stadigvæk og ingen kunne vel forestille sig, at disse – samfundets rygrad – ikke fortsat skulle kunne eksistere.

40'erne og 50'erne blev på mange måder en fortsættelse af udviklingen i 20'erne og 30'erne. Et forvarsel om kommende store forandringer fik Følle dog, da de to skoler blev nedlagt i 1955 og Følle-børnene i stedet overførtes til den nye Rønde skole, der dog til gengæld lå så tæt på, at det var til at leve med.

Når man ikke ser på det i det snævre lokalpatriotiske perspektiv, kan man jo også kun se det som et fremskridt, at Følle-børnene med den nye skole blev tilbudt betydeligt bedre undervisningsmuligheder. Sognerådsformanden, der stod for den vigtige beslutning, var da også fra Følle, nemlig Valdemar Helbo fra Følle Ladegaard, og han stod bestemt ikke til "tæsk" for beslutningen i Følle.

Affødt af krigen havde Følle tilmed fået en blomstrende virksomhed i bæltefabrikken, der endnu i 1960'erne klarede sig fremragende og var en god arbejdsplads for mange Følle-borgere, ikke mindst kvinderne.

--

1970 kom kommunalreformen, og i den efterfølgende strukturplanlægning blev Følle udlagt som landsby. Rønde blev centerby, Thorsager, Feldballe og Ugelbølle lokalcentre.

Det betød dog ikke de store ændringer i praksis. Byudviklingen var i forvejen begrænset i Følle.

Men andre store samfundsforandringer trængte sig for alvor på i 1960'erne og 70'erne – og de nåede naturligvis også til Følle. Landbrugene ophørte eller ophørte i hvert fald med kvægdrift. Bæltefabrikken begyndte afviklingen.

Til gengæld kan man jo sige, at hvis man regner Lerbakken med, er der sket en rivende udvikling i Følle fra 1970'erne – men det ville ikke være rigtigt, da såvel virksomheder som boliger på Lerbakken ikke i det daglige fungerer som en del af lokalsamfundet i Følle.

Følle blev kloakeret, motortrafikvejen blev anlagt. Især det første betød klare forbedringer for Følle – selv om det i begyndelsen vakte en voldsom debat, da flere fandt kloakeringen alt for dyr og dertil endda unødvendig.

En ny generation, præget af tilflyttere, begyndte at gøre sig gældende i byerne. Det betød især fra 1980'erne nyt liv i byen, Borgerforeningen vågnede op til dåd efter nogle årtiers dvale, og det blev igen muligt at samle landsbyens indbyggere til større fællesarrangementer som grundlovsfester, høstfester m.v.

Mens dette skrives (2001), er Rønde kommunes nye kommuneplan ude til offentlig høring. Den vil næppe komme til at betyde de store ændringer for Følle, men den lægger op til en debat om landsbyens fremtid.

KOMMUNALREFORMEN 1970

Fra omkring 1960 diskuteredes det ivrigt, hvordan en kommunalreform kunne gennemføres. Igennem 1960'erne skete der flere steder frivillige kommunesammenlægninger. Det skete bl.a. her på egnen, da Feldballe sognekommune og Thorsager-Bregnet sognekommune blev lagt sammen til Rønde kommune i 1968.

I 1970 kom så kommunalreformen, og her kom to store spørgsmål til at dominere debatten i forbindelse med Rønde kommunes fremtidige udseende: det første spørgsmål var, om ”det naturlige opland” for Rønde som handelsby og det historisk set med Rønde-egnen sammenhængende område langs Kaløvig, nemlig Mols med Grønfeld, Egens, Agri, Vrinners, Knebel, skulle være en del af Rønde kommune eller en del af Ebeltoft kommune.

Resultatet blev, at hele Mols kom til Ebeltoft kommune. En vigtig årsag hertil var, at den nye Molsskole i Knebel derved kunne bevare sit opland inden for samme kommune. En anden årsag var en ikke overvældende interesse i Rønde kommune for at få det forholdsvis ”fattige” Mols med. De mange kilometer veje, der skulle vedligeholdes, og frygten for en forhøjet skatteprocent ved en sammenlægning dæmpede lysten.

Den anden diskussion havde med Rønde kommunes afgrænsning til den anden side at gøre. Den gik på, om Mørke sognekommune skulle høre til Rønde kommune eller til den nye Rosenholm kommune.

Her endte det med, at Mørke sognekommune blev delt: Ugelbølle gik til Rønde, resten af Mørke til Rosenholm. Det skete efter at der på noget utraditionel vis var blevet afholdt en folkeafstemning om sagen i Ugelbølle.

Efter reformen stod man tilbage med en Rønde kommune, der bestod af de to gamle kærne-sognekommuner Thorsager og Bregnet (med Rønde som hovedby), samt de nytilkomne Feldballe og Ugelbølle. I hver af disse fire områder var der en skole.

I Ugelbølle skole var der som et levn fra gammel tid, da man kunne komme i mellemskole efter en optagelsesprøve efter 5. klasse, bevaret en struktur med deling efter 5. klasse. Denne historisk betingede deling blev videreført efter Ugelbølles overgang til Rønde kommune, således at børnene fra Ugelbølle overførtes til Rønde skole efter 5. klasse.

I Feldballe skole havde man derimod deling efter 7. klasse, lige som i Thorsager.

2004 ændredes skolestrukturen i Rønde kommune, således at alle elever fra 2006 vil komme til Rønde skoles overbygning efter 6. klasse.

--

Skolespørgsmålet voldte ikke problemer for Følle i forbindelse med kommunalreformen. Den sag var ordnet i 1955.

På sigt, da det frie skolevalg indførtes omkring 1990, fik det imidlertid den konsekvens for børnene fra Følle, at de frit kan vælge, om de vil gå i Ugelbølle skole eller Rønde skole. Det har dog vist sig, at næsten alle stadigvæk vælger Rønde skole.

Midt i 1990'erne blev der bygget en cykel- og gangsti mellem Følle og Rønde. Den har naturligvis gjort skolevejen til Rønde både lettere og sikrere for Følle-børnene. Et problem er dog tilbage: at børnene skal krydse den stærkt trafikerede Århusvej to gange på vejen til skolen i Rønde.

Trafikken på denne vej blev kendeligt aflastet efter at motortrafikvejen nord om Rønde blev bygget i 1987, men nu, næsten 15 år efter, er der ved at være lige så meget trafik på den gamle Århusvej som før motortrafikvejen.

Også midt i 1990'erne lod Rønde kommune anlægge en sti fra enden af Tjørnevej til et nyt busstoppested på Randersvej. Stien og busstoppestedet var blevet aktuelt, efter at Bygaden omkring 1980 var lukket for gennemkørende trafik, herunder også bustrafik – en ændring, som mange Følle-borgere for øvrigt oplevede som en væsentlig forringelse for landsbyen.

--

Skolemæssigt fik kommunalreformen som nævnt ikke de store konsekvenser for Følle. Derimod kom der nogle planmæssige konsekvenser.

For det første skulle den nye kommunes struktur nu fastlægges. Det voldte ikke de store problemer at blive enige om denne. Det var helt naturligt, at Rønde blev centerbyen i kommunen, hvilket betød, at her skulle hovedudviklingen i kommunen finde sted.

Det var lige så naturligt, at Thorsager, Feldballe og Ugelbølle blev lokalcentre, hvor der også kunne finde en bymæssig udvikling sted, og hvor der skulle være en rimelig kollektiv trafik.

Tilbage var så landsbyerne. Disse skulle inddeles i to kategorier: landsbyer med afgrænsning og landsbyer uden afgrænsning. De første kan få lov til en begrænset udvikling, de sidste er at betragte som det åbne land, hvor amtet skal give tilladelse til anlæg, og hvor det i praksis vil være meget at få lov til nogen form for udvikling.

Følle blev en landsby med afgrænsning. Det betyder, at der kan ske en begrænset udvikling i landsbyen, inden for afgrænsningen, og at det er kommunen, der har kompetancen til at bestemme byudviklingen inden for denne afgrænsning. Uden for grænsen kan udvikling kun ske med amtets samtykke. Som hovedregel må der i en afgrænset landsby ikke opføres mere end 4 nye boliger inden for en 10-årig periode, det gælder altså også i Følle.

Hvor meget denne begrænsning på udviklingen betyder i praksis er nok et spørgsmål, idet efterspørgslen på at bygge nyt i landsbyerne reelt er ret begrænset. I Følle har der ikke været problemer: der er blevet bygget enkelte nye huse efter 1970: et par i Bygaden, nogle stykker på Tjørnevænget. Lige i øjeblikket – sommeren 2001 – bygges der et nyt hus, i øvrigt et træhus, for enden af Tjørnevej.

LERBAKKEN

Efter kommunalreformen blev kommunerne opfordret til at udlægge særlige erhvervsområder. Filosofien bag dette var ønsket om at undgå interessekonflikter mellem boligområder og erhverv, især hvad angår trafik og miljøproblemer.

Rønde kommune besluttede sig til at udlægge et nyt erhvervsområde på Følle-jorden mellem Følle og Rønde. Til formålet købtes hele Følle Højgaard og dele af gården matrikel nr. 11, Aksel Nielsens gård.

I tilknytning til erhvervsområdet blev også udlagt et nyt boligområde på Lerbakken, i områdets sydlige del. Idéen var, at virksomhedsejere og medarbejdere fra erhvervsområdet skulle have mulighed for at bo tæt på arbejdspladsen.

Udbygningen af området gik hurtigt i 70'erne og 80'erne, så i begyndelsen af 90'erne blev det aktuelt at tage fat på næste etape i området. Et nyt område øst for det gamle blev lokalplanlagt – men på dette tidspunkt var efterspørgslen efter erhvervsområdejord til gengæld stilnet så meget af, at der til dato ikke er solgt en eneste grund i området.

I det gamle område har udviklingen også stået stille i de seneste år. I skrivende stund er der netop solgt en grund til Djurs Truck, og denne virksomhed har etableret sig med en stor hal og i det hele taget et pænt byggeri. Tilbage på det gamle erhvervsområde er nu kun én grund. En af de første virksomheder, der etablerede sig på Lerbakken, var PR-electronics. Grunden, en facadegrund ud mod Randersvej, blev købt i 1982 af ejeren Peter Rasmussen, hvis pladsforhold i virksomheden i Mørke var blevet for trange. Siden har virksomheden udvidet flere gange, og den er i dag en af Rønde kommunes største arbejdspladser.

I 1980'erne ville Arbejdstilsynet ikke mere anerkende forholdene i Rønde kommunes materielgård i den gamle Laurits Jørgensen-garage på Grenaavej. I stedet opførtes en ny materielgård på Lerbakken. I tilknytning til materielgården opførtes i begyndelsen af 1990'erne en genbrugsstation, der i 2000 blev overtaget af Reno Djurs, der har lejet grunden af Rønde kommune.

Jydsk Telefon lod opføre en flot administrationsbygning med telebutik på Lerbakken. Ejendommen blev midt i 1990'erne solgt til Kalø-Knebelvig Landboforening, og efter fusionering ejes den i dag af Djursland Landboforening.

Svend Jacobsen lod opføre en stor hal til sin virksomhed, Messe Design. Ejendommen blev i 2001 lejet af Rønde kommune, der i den har etableret projektcenter for arbejdsledige, samt dagplejekontor.

Svend Vahle Hansen har sin virksomhed ”Vahle Døre og Vinduer” på Lerbakken. Andre kendte virksomheder er Rønde Svejseteknik, Rønde Stjerne Auto, Kurt Sørensens vognmandsforretning, Andersen og Maigaard (granit), samt HVH-Elektro.

--

2005 forventes det, at et nyt kommuneplanforslag vil tage stilling til, om der kan oprettes et nyt erhvervsområde langs Randersvej.

KLOAKERING

Efter en større plan over kloakeringen af kommunens landsbyer, som det i 1970'erne blev pålagt kommunerne at udarbejde, skulle også Følle kloakeres, og midt i 1980'erne var turen kommet til Følle. Meddelelsen herom fra kommunen vakte blandede følelser i Følle: nogle var rasende, dels fordi de fandt kloakeringen fuldstændig unødvendig, dels fordi de ikke havde lyst til at afholde udgifterne hertil.

Kloakeringen blev påbegyndt i 1985 og varede til efteråret 1986. I hele denne periode var byen på det nærmeste gravet op. Efter kloakeringen blev der opsat parklamper i de mindre gyder og gader og almindelige gadelys langs Bygaden.

Kommunens plan om at indrette buslommer på Bygaden blev afvist af beboerne og blev derfor opgivet. Det var måske klogt nok, for nogle år senere ophørte busserne med at køre gennem Følle.

En særlig diskussion var diskussionen om den evt. rørlægning af bækken omkring anlægget. Nogle, måske især tilflyttere, ønskede ikke rørlægning, i stedet skulle anlægget henligge som natur og som et stykke ”miljø” her midt i byen. De ”gamle” Følle-borgere var mere for en rørlægning, så det kunne komme til at se ”ordentligt” ud på stedet. Det blev det første synspunkt, der vandt.

Det vakte også diskussion, at det i byrådets oprindelige projekt indgik at fælde to gamle asketræer i indkørslen til Bygaden 12. På beboernes opfordring blev ledningsføringen ændret, så træerne kunne blive stående.

MOTORTRAFIKVEJEN

Allerede i 1930'erne blev det vedtaget at bygge en omfartsvej syd om Rønde. Vejen var afstukket, den skulle gå som en fortsættelse af Randersvej ved Følle nord for Dueholms planteskole, over Karl Jørgensens og Johs. Olsens marker til den nuværende slotskro.

Men der opstod stor lokal modstand mod vejen, der ville lægge sig mellem byen Rønde og dens adgang til de rekreative områder ved skov og strand. Et flertal i sognerådet var imod, og Kalø Gods var imod (ville få sine marker gennemskåret) – og Danmarks Naturfredningsforening var imod. Modstanderne pegede i stedet på en linjeføring nord om Rønde.

I anledning af striden kom selveste statsminister Stauning på besøg i Følle og besigtigede den kommende linjeføring. Sammen med ham var trafikminister Fisker, amtmand Holck og en række embedsmænd. Besigtigelsen tog sin begyndelse ved Dueholms planteskole. Det var vist nok her, Stauning kom med sin ofte senere citerede udtalelse om, at når der nu var nogen, der ville have vejen nord om Rønde, andre syd om Rønde, hvorfor kunne man så ikke lægge den midt imellem, så kunne alle jo være tilfredse...

Under alle omstændigheder blev det konsekvensen – eller med andre ord: den planlagte vej blev ikke til noget. Kalø Gods tilbød at lade området mellem landevejen og stranden frede, hvis vejplanerne blev opgivet, og det blev de.

I hvert fald i første omgang, for med den stigende privatbilisme i 1960'erne stod det klart, at en omfartsvej blev nødvendig. Efter nogle års diskussion om sydlig eller nordlig linjeføring, enedes man om den nordlige omkring 1970. Det skulle være en motorvej fra Skødstrup til Taastrup. I begyndelsen af 1970'erne blev vejens første strækning syd om Skødstrup og Løgten anlagt – men så kom oliekrisen i 1973, og det betød, at resten af strækningen nord om Rønde blev lagt i syltekrukken nogle år.

Efter diverse sparerunder og udskydelser blev vejen dog endelig anlagt – ikke som motorvej som oprindelige planlagt, men som motortrafikvej - i 1987.

Motortrafikvejen skar igennem Følles nordvestligste markhjørne. Det gav anledning til nogle jordfordelingsproblemer, der dog alle blev løst nogenlunde til lodsejernes tilfredshed.

Motortrafikvejen har givet Følle en trafikalt set meget gunstig beliggenhed. Da landsbyen i forvejen lå centralt ved Århus-Grenaa landevejen, har det dog næppe haft betydning for byens udvikling.

Statsminister Stauning på besøg i Følle og Rønde i 1937
(fra Folk og Liv på Røndeegnen bind 8 side 33)

I kølvandet på motortrafikvejen fulgte diskussionerne om trafikforholdene i byerne. I Følle blev det en diskussion om Bygadens fremtid. Kunne den lukkes ud mod Randersvej, så al gennemkørende trafik forhindredes? Kunne den laves om til "stillevej"? På et møde i 1985 med 60 deltagere i købmandsgården oplystes det, at der ulovligt kørte 150.000 biler (!) ulovligt gennem Bygaden om året, og deltagerne gik ind for at gøre den til stillevej. Der blev i 1987 foranstaltet en underskriftindsamling for en stillevej, der defineres som en vej med "hop, bom eller blomsterkummer", som gør det nødvendigt for bilisterne at sætte farten ned. Men indsamlingen gav anledning til, at modstanderne af stillevejen også foranstaltede en underskriftindsamling, og da det viste sig, at flere Følle-borgere havde skrevet under på begge lister, svækkede det unægtelig værdien lidt. I et læserbrev af 15-årige Henning Reiths hedder det: "I Følle er der to holdninger. Den unge generation, som er flyttet til, vil gøre byen til et sikkert sted for børnene. Den ældre generation, der har boet en stor del af deres liv i Følle, vil med få undtagelser bevare Bygaden, som den altid har været".

Resultatet af diskussionen blev, at gennemkørende trafik blev forbudt, men uden at vejen lukkedes. Det har medført, at der i nogen grad stadig køres igennem byen, men alligevel er der sket en væsentlig trafiksanering i Følle, så Bygaden i dag stort set virker stille og fredelig og kun benyttes af de lokale.

En følge af forbudet mod gennemkørende trafik har været, at busserne ikke mere kører gennem Følle. Man må nu ud til stoppestederne ved Randersvej eller Århusvej i stedet. En situation, som jeg har indtryk af, at Følle-borgerne efterhånden har affundet sig med.

BORGERFORENINGEN

Følle Borgerforening var stiftet i 1932 i forbindelse med etableringen af anlægget og mindestenen.

Som det skete i mange andre landsbysamfund førte borgerforeningen en hensygnende tilværelse fra 1960'erne og fremefter. Det skyldtes privatbilismen, der gav folk en helt ny bevægelsesfrihed og mulighed for at benytte sig af fritidstilbud langt fra hjemmet, fjernsynet, der ofte blev foretrukket frem for de sociale aktiviteter i landsbyen, samt de nye tilflyttere i landsbyerne, der ikke havde rod der og var vante til at anvende de større byers fritidstilbud.

I 1964 overtog borgerforeningen vedligeholdelsen af gadebelysningen, der under borgerforeningens "dvale" havde været varetaget af vandværket.

I løbet af 1980'erne og derefter opstod i mange landsbyer en reaktion imod denne udvikling. Man begyndte at efterlyse den menneskelige nærhed og dermed nogle af de værdier, landsbyerne tidligere havde kunnet byde på. Reaktionen kom ofte fra de nye tilflyttere, der mange steder tog sig af at reparere og give nyt liv i ellers hensygnende fællesskaber f.eks. omkring forsamlingshuset. Det samme skete i Følle.

Her efterlystes et samlingssted, og resultatet blev, at først Bruusminde og senere købmandsgården stillede lokaler til rådighed for borgerforeningens fester. Da det viste sig, at købmandsgården er næsten umulig at opvarme i februar måned, blev den årlige fastelavnsfest for voksne ændret til en forårsfest. Men der er stadigvæk fastelavnsfest for børnene i februar.

Desuden havde man jo Følleborgernes lod, som nu blev holdt rent og brugt til f.eks. grundlovsfester. Den første grundlovsfest fandt sted i 1974 og grundlovsfesterne ved Følle Bund har siden været en fast tradition. En større oprydning fandt sted i 1990'erne, hvor elmetræerne på skrænten måtte fældes på grund af elmesygen. De blev erstattet af bøgetræer. Der er fredskovpligt på skrænten. En anden form for oprydning gjaldt de mange både, der lå ved stranden uden at ejerne tilhørte Følle Borgerforening.

Forholdene omkring anlægget og bækken optog sindene meget i Følle. I 1980 omtalte en Følle-borger forholdene således: "Med et fortov uden rækværk mod en tre meter dyb skrænt ned til en bæk er det direkte farligt at færdes til fods i Følle. Og jeg kan nævne at der sidste forår faldt en "fulderik" i bækken ved Brovej – hvis det var sket en snes meter længere oppe af gaden, kunne vedkommende være kommet til at lægge beslag på en beskyttet bolig resten af sit liv":

Man gik sammen om at rydde op omkring og holde rent ved anlægget og mindestenen. Men der blev mere og mere appelleret til kommunen om at gribe ind. Renholdelsen af anlægget er siden umærkeligt overgået til Rønde kommune, men snak ikke for højt om det, siger en Følle-borger, for det er vist ikke helt efter reglerne...

Bækken er efter kloakeringen af Følle i 1980'erne så ren, at der nu er fisk i den. Der er dog stadig dem, der mener, at det var en fejltagelse, da man ikke tog imod kommunens tilbud om at rørlægge den i forbindelse med kloakeringen.

Ved 50-året for rejsningen af mindestenen 1. april 1982 holdt Borgerforeningen en lille højtidelighed på stedet, og der blev opsat en ny flagstang og flag til stedet. Der blev talt af Sigvald Jensen og Marius Madsen.

Indtil for få år siden blev der holdt en lille højtidelighed ved mindestenen 1. april på Ivar Knudsens fødselsdag, og der blev lagt blomster ved stenen. Men det ophørte for en tre-fire år siden, oplyser én.

Derimod er grundlovsfesterne stadigvæk en tradition. "Vi mødes ved mindestenen, og 3-4 traktorer med vogne er pyntet med syrener og bøgegrene. Vi sidder i vognene på halmballer og kører ad Den gamle Vej til Følleborgernes Lod ved Følle Bund. Her indtager vi den medbragte kaffe og kager, der synges fællessange og der afholdes konkurrencer, ikke mindst til børnenes fornøjelse", fortæller Birgit Sørensen.

Under en ”Plant et træ”-kampagne i 1983 lod Borgerforeningen plante et træ ved anlægget.

Der opstod en ny interesse for Borgerforeningen, og bestyrelserne op gennem 1980’erne og 90’erne var meget aktive, både omkring fester og andre sociale fællesskaber og omkring varetagelsen af landsbyens interesser i forhold til de kommunale myndigheder, f.eks. i forbindelse med diskussionen om trafikken gennem Bygaden, sti langs Århusvej, sti og buslomme ved Randersvej, kloakering m.m.

I 1982 meldes der om ca. 100 til borgerforeningens høstfest, der blev holdt i købmandsgården. I 1983 var 80 familier medlemmer af foreningen, og de betalte hver 30 kr. om året i kontingent. Foreningens årlige fester nævnes at være grundlovsfesten på Følleborgernes Lod, forårsfesten, fastelavnsfesten og høstfesten. Det nævnes under generalforsamlingen, at man vil tage en gammel tradition op med at yde en erkendtlighed til foreningens gamle medlemmer, når de fylder rundt. Der begyndes ved 75 år. Bestyrelsen i foreningen var efter generalforsamlingen Peter Gertsen (formand), Ellen Andersen (kasserer), René Friborg Andersen, Else Sandager, Anni Gertsen. Suppleant Malta Sørensen, revisorer Henning Rasmussen og Martin Sørensen, revisorsuppleant Birger Christensen.

På foreningens generalforsamling i marts 1986 blev det oplyst, at den på dette tidspunkt havde 94 af Følles husstande som medlem – en mindre fremgang. Til gengæld beklagede formanden, Peter Gertsen, at opbakningen til foreningens arrangementer havde været lidt mindre end tidligere. I øvrigt har det i mands minde været en sædvane at holde generalforsamlingen i Borgerforeningen og Vandværket sammen.

I 1989 kunne borgerforeningen indvie en ny flagallé gennem byen. Det skete i forbindelse med den årlige grundlovsfest. Flagalléens 15 flag var skænket af Danmarkssamfundet. Efter indvielsen af flagalléen var der som traditionen bød fælles traktortransport til Følleborgernes Lod, hvor forskellige arrangementer løb af stabelen til glæde for såvel børn som voksne, og Adresseavisens beretning slutter: ”Som det har været tilfældet gennem mange år sluttedes også dette års grundlovsfest med en fælles grill-fest i købmandsgården...”

Flagalléen er senere udvidet til også at omfatte Lerbakken, da en af Borgerforeningens bestyrelse ikke fandt det rimeligt at skulle hjælpe med at rejse flagalléen uden at den omfattede hendes egen vej. Forståeligt nok.

1. april 2007 kunne foreningen fejre sit 75-års jubilæum. Det skete med middag og dans i Købmandsgården om lørdagen, og på selve jubilæumsdagen søndag 1. april mødtes borgerne kl. 13.30 ved mindestenen midt i byen, hvorefter Bygaden var spærret af til kl. 17. Der var bl.a. mulighed for at lege de lege, der var populære i byen 75 år tidligere, der blev afholdt konkurrencer og der blev budt på jubilæumskager og kaffe under åben himmel. Jubilæet blev således fejret med manér – som udtryk for, at den gamle forening stadigvæk var ved godt mod og gode kræfter¹.

I dag er Borgerforeningens formand Klara Sørensen.

FØLLE BYSTÆVNE

Følle Bystævne blev indviet i maj 2011. Følgende er et uddrag af Adresseavisens netavis 29. april 2011:

Følle Bystævne skal være en saltvandsindsprøjtning til det sociale liv i Følle. Flagalléen bliver hejst og Følles berømte kaffe- og kagebord bliver rullet frem, når borgerne i Følle lørdag 7. maj indvier deres nye samlingssted, som har fået navnet Følle Bystævne.

¹ Adresseavisen 27. marts 2007

Mange gode kræfter er gået sammen om at realisere dette store ønske om et permanent samlings- og aktivitetssted for alle byens borgere. Projektet har modtaget støtte fra blandt andet LAG Djursland, Nordeafonden, Lions Club Rønde og Mogens Jacobsen, som jordstykket er lejet af.

”Projektet udsprang af den gruppe, som var nedsat til at forberede den kommende lokalplan. Gruppen har arbejdet målrettet igennem tre år, på Følle Bystævnes tilblivelse. Det er kun lykkedes, fordi hele byen har bakket op om projektet, både økonomisk og arbejdsmæssigt,” siger Poul Henning Reiths, Følle.

Find Følles bedste kage

Indvielsen bliver foretaget kl. 14 af borgmester Kirstine Bille. Byens musikalske talenter underholder indtil det er tid til kaffe og kage.

”Følles kagebord bliver leveret af borgerne, som opfordres til at komme med familiernes bedste kage. Kagerne bliver bedømt visuelt, og prøvesmagt af, en til lejligheden sammensat dommerkomite,” siger Poul Henning Reiths.

Eftermiddagen igennem vil der være mulighed for forskellige lege, konkurrencer, et spil petanque, og ikke mindst tage byens nye stolthed Bålhytten i besigtigelse.

Borgerne samlede ind

LAG Djursland støttede projektet med næsten 100.000 kr. under forudsætning af, at Følleborgerne selv indsamlede et tilsvarende beløb.

”Det lykkedes ved forskellige tiltag som salg af anparter, fællesspisninger, salg af vafler, kager og kaffe,” fortæller Poul Henning Reiths, som er stolt over sammenholdet og samhørigheden i byen.

TILFLYTTTERNE

Mange af tilflytterne til Følle gennem de seneste år lægger stor vægt på at indgå i landsbyens fællesskaber. Lone og Poul Henning Reiths i købmandsgården har ved at stille lokaler i købmandsgården til rådighed for Borgerforeningen gjort det muligt for landsbyen igen at have et samlingssted.

Det er indtrykket, at noget af det, der får folk til at flytte til en landsby i dag, netop er muligheden for at komme til et mere nært samfund og indgå i dens fællesliv. Et andet motiv er sikkert muligheden for at give børnene en tryggere opvækst.

I mange landsbysamfund har det slået gnister mellem tilflyttere og ”gamle” især i 1960’erne og 70’erne, men jeg har ikke kendskab til denne problematik i Følle. Det har nok sin rod i, at tilflytningen til Følle har været begrænset – der er således slet ikke tale om nye tilflytterkvarterer – så de to befolkningsgrupper stille og roligt har kunnet vænne sig til hinanden.

FREMTIDEN

Hvis arbejdet med en bevarende lokalplan får samme effekt i Følle som den fik i Thorsager og Kejlstrup, vil det betyde en øget interesse i landsbyen for de historiske bygninger og miljøer i byen.

Det vil også betyde PR for Følle i forhold til omgivelserne. Folk ude omkring vil blive opmærksomme på de særlige kvaliteter ved landsbyen. Det kan i den sidste ende også komme til at betyde øget interesse for at flytte til Følle – sådan gik det i hvert fald i Kejlstrup og Rostved.

Men Følle er og bliver en afgrænset landsby, og der vil ikke blive tale om at udlægge større nye boligområder i eller omkring landsbyen. Det ville også ødelægge netop de kvaliteter ved landsbyen, som der lægges vægt på i dag af såvel gamle Følle-borgere som tilflyttere.

Derimod trænger udviklingen sig på fra alle sider uden for landsbyen. Rønde Kommune begynder i 2006 udstykning af et større areal til boliger syd og øst for Lerbakken, kaldet Rønde Vest. *Notat 12. april 2017: udbygningen af Rønde Vest kom godt i gang, men gik helt i stå fra finanskrisen i 2008 og nogle år frem. Først her det seneste par år er der for alvor kommet gang i udviklingen. I områdets højest beliggende del mod vest ind mod Lerbakken har Syddjurs Spildevand, der efter ny lovgivning i kølvandet på kommunalreformen blev udskilt fra kommunen, etableret sig.*

Øst for Randersvej og nord for Lerbakken er der i regionplanen og kommuneplanen for 2005 udlagt et mindre areal til erhvervsformål – Rosenholm Udviklingspark og Rønde Erhvervsråd arbejder dog for at få dette areal ”byttet” til et større erhvervsareal til ”Syddjurs Videnpark” længere mod nord, omkring motortrafikvejen.

Notat 12. april 2017: Planen om en ”videnpark” på arealet nordvest for Følle landsby, på gammel Følle-jord, blev overtaget af Syddjurs Kommune efter kommunalreformen i 2007, men her opstod stor uenighed om placeringen, idet nogle mente, videnparken burde ”flyttes” til lufthavnen i Tirstrup og således være med til at støtte dennes udvikling. Diskussionen endte med en placering i området mellem Løgten og Eskerød i stedet, mellem den gamle landevej og motortrafikvejen.

Denne plan blev imidlertid standset af miljømyndighederne og vakte i øvrigt en del lokal modstand. Den var kombineret med ønsket om boligudvikling i ”det blå bånd” mellem motortrafikvejsafkørslen og Rodskov, også syd for den gamle landevej.

Herefter vendte de gamle planer tilbage, og i 2013 købte Syddjurs Kommune et 300.000 m² stort areal mellem Følle landsby og motortrafikvejen. Området blev døbt ”Fremtidsparken”.

Mens dette skrives kan man i Stiftstidende i dag læse, at en anlægsgartner er interesseret i at købe 30.000 m² altså en tiendedel af arealet, til sin virksomhed. Det sætter nu kommune under pres for evt. at realisere planerne for ”Fremtidsparken”, men på den anden side er det ikke lige netop virksomheder som

et anlægsgartneri, der har været kalkuleret med i "Fremtidsparken". Sagen kommer i byrådet 18. april 2017. Tilføjelse nov. 2023: første grund i Fremtidsparken solgt til Norlys. Lokalplan for området, der er på 29 ha, er vedtaget, Norlys køber de 11 ha ud mod motortrafikvejen: "Norlys Energi vil her udvikle et familievenligt serviceområde, som udnytter de mange kvaliteter, der er i nærheden til motortrafikvejen. Her vil der være el-ladestander og andre services målrettet bilister, samt grønne hvile- og opholdsområder af rekreativ karakter". Norlys har sikret sig forkøbsret til de resterende arealer, så der kan sikres en sammenhængende udvikling i hele området, og Syddjurs kommune og Norlys vil samarbejde om at tiltrække virksomheder, der vil købe eller leje sig ind i området (Adresseavisen 15. nov. 2023).

Fremtidsparken ved Følle har en fremtid

5-6 virksomheder har signaleret, at de er interesseret i at etablere sig på kommunens store og endnu ubebyggede erhvervsområde ved motortrafikvejen tæt på Følle, den såkaldte Fremtidspark.

LARS NORMAN THOMSEN
lars.n.thomsen@lokalavisen.dk

Formanden for Udvalget for erhverv og beskæftigelse, Gunnar Sørensen (V), ser optimistisk på mulighederne for, at der nu langt om længe kommer til at ske noget, som lugter af erhvervsliv og arbejdspladser i Fremtidsparken - det ambitiøse, kommunale erhvervsområde tæt på Følle nær afkørslen til motortrafikvejen ved Korslund.

»Vi havde et møde for et stykke tid siden, hvor en række virksomheder var repræsenteret, vel en 5-6 stykker, der gav udtryk for interesse for at etablere sig i Fremtidsparken, men det kræver selvfølgelig, at vi i Syddjurs Kommune får ud-

arbejdet en lokalplan snart,« siger Gunnar Sørensen.

Han forventer, at processen med at få lavet en lokalplan når at komme på valgsmøder, inden det nuværende byråd takker af.

»Personligt har jeg længe været frustreret over, at der ikke sker noget, så vi i det mindste målrettet forsøger at få afklaret, om der er virksomheder som kan se muligheder på de arealer, som kommunen har udlagt til erhverv, og hvis de ikke kan, hvorfor så ikke,« udtalte Gunnar Sørensen. til Adresseavisen i juli 2021.

Udvalget tog action

Formandens frustrationer resulterede i, at man i Udvalget

for erhverv og beskæftigelse fandt 600.000 kroner til at få sat turbo på Fremtidsparken. I de 600.000 kroner var indeholdt 200.000 kroner til forarbejde til en lokalplan for Fremtidsparken, 100.000 kroner til udarbejdelse af en markedsføringsstrategi samt salgsmateriale, 100.000 kroner til dialog med lokale virksomhedspaneler samt 200.000 kroner til en analyse og handlingsplan for iværksætteri.

»Jeg skal ikke vaske hænder og bare kaste ansvaret fra mig, men vores erhvervspolitik har været for tilfældig i denne byrådsperiode. Den bør efter min mening udgå fra borgmester og direktion, men det har desværre ikke været tilfældet, og det har jeg kritiseret tidligere, så det er ikke nyt,« siger Gunnar Sørensen.

»Nu kan potentielle købere af erhvervsgrunde i Fremtidsparken se, at der sker noget i og med, der nu bliver lavet en lokalplan. Så bliver det op til et nyt byråd at holde gryden i kog,« understreger udvalgsformanden, der er meget tilfreds med, at forligspartierne bag næste års kommunale budget har aftalt, at der skal ansættes en grundsalgskordinator, som potentielle virksomheder kan henvende sig til. Medarbejderen skal fungere som fast kontaktperson til virksomhederne.

Gunnar Sørensen (V) ser frem til, at der bliver vedtaget en lokalplan for Fremtidsparken ved Følle. Den har været alt for længe undervejs, mener Gunnar Sørensen. Foto: Lars Norman Thomsen

I november 2021, op til kommunalvalget 16. november, kom Fremtidsparken i Følle igen på dagsordenen... Klip fra Adresseavisen 10. november 2021.

Op til Ryomvej i Ugelbølle, på areal oprindeligt tilhørende Hannesminde i Følle, har private planer om en større udstykning til boliger. På sigt er der også planer om udstykning til boliger øst for det nuværende "Ugelbølle Øst". I planlægningen indgår dog også, at der fortsat skal være et grønt areal mellem Følle landsby og boligområderne fra Ugelbølle.

Der er planlagt en cykelsti mellem Følle og Ugelbølle i 2007-08. *Notat 12. april 2017: Stien realiseret for nogle år siden.*

I forbindelse med udstykningen til Rønde Vest (der egentlig burde hedde Følle Øst, da det drejer sig om gammel Følle-jord) er der planlagt en forlægning af Føllevej syd om Skrejrup. *Notat 12. april 2017: forlægningen blev realiseret i forbindelse med Rønde Vest-udstykninngen og fungerer rigtig fint. Gav god forbindelse fra Rønde til genbrugsstationen, der i øvrigt sidste år blev flyttet til Feldballe, ved lufthavnen, hvor den også erstatter den tidligere genbrugsstation i Tirstrup.*

Det ligger i kortene, at når lokalplanen for Bjødstrup er færdig, må næste landsby-lokalplan dreje sig om Følle.

Tilføjelse 2013: det er nu annonceret, at Syddjurs Kommune påtænker at gå i gang med en lokalplan for Følle landsby. Tilføjelse 2025: Følle Borgerforening efterlyser den annoncerede lokalplan, men Syddjurs Kommune svarer, at man p.t. på grund af mange opgaver prioriterer anderledes.

Til gengæld blev 2025 året, hvor der kom gang i ”Fremtidsparken”, i august 2025 er Mac Donalds tæt op til Korslund-krydset under opførelse. Norlys er klar med et projekt ved siden af, vist et trafikcenter.

September 2025 er McDonalds stærkt på vej som det første færdige byggeri i Fremtidsparken ved Korslundkrydset i Følle. Foto 7. sept. 2025 VFH.

Samtidig anlægges et nyt rekreativt område på Følles østligste jord ned mod Knubbro Bæk. Anlægget centrerer omkring et stort regnvandsbassin, beregnet til at opsamle de store regnmængder, der forventes under fremtidens klimaændringer. Der anlægges en tunnel under Aarhusvej, så der skabes forbindelse mellem det nye rekreative område og idræts- og skoleområdet på den anden side vejen. Foto 7. sept. VFH.